

Прохорчик М.В. **ДІЯЛЬНІСТЬ ШКІЛЬНОЇ РАДИ ПРИ УККА (США)** **З ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНОЗНАВЧИХ ШКОЛАХ**

Дев'ятнадцяте століття ширше розкрило морські ворота заокеанських материків для європейських мешканців. Поступове усталення політичних кордонів північноамериканських держав та зменшення протистояння між ними надало сильного імпульсу переселенським потокам на американський континент. До остаточно з'єднаних північноамериканських штатів і канадських частин-провінцій починають прибувати нові мешканці з Європи, що роблять вже існуючі поселення компактнішими, а мережу поселень та містечок густішою.

Поряд з американськими "старомешканцями" з'являються нові й нові етнічні громади, які привносять нового духу до американського життя, а водночас і самі заряджаються елементами американізації.

Та якщо XVIII – XIX століття позначилися лише прибульцями із західних частин Старого Світу, то наступні десятиліття принесли нові кількісні, тобто географічні та генетико-етнічні показники. Значними групами до США та Канади емігрують переселенці зі сходу Європи (головним чином, з тогочасної Австро-Угорської імперії). Немалу частку в тих еміграційних хвилях становили й українці – вихідці з Галичини, Буковини та Закарпаття. Прибуття до Північної Америки представників цієї майже незнані для західного європейця нації, а тим більше для американця, складало неабиякий інтерес, з одного боку, та, до певної міри, цікаве настороженість, з іншого.

Майже відразу новоприбулі українці почали наполягати на своєму відокремленні у духовно-релігійному, а отже й громадсько-культурному житті. Особливої уваги у заходах щодо культурно-освітнього забезпечення на перших порах надавалося заснуванню та розбудові процесу українського як за формою, так і за змістом, шкільництва. на перших порах школи в Канаді створювалися за конфесійними ознаками. Але ситуація ускладнювалася ліквідацією двомовної системи шкільництва. Після її скасування у 1916 році українці вдалися до інших форм та організаційних заходів, спрямованих на збереження культури української мови. Серед них – до функціонального застосування української мови в їхньому житті. Для цього посилювалася громадська діяльність. Саме тоді був створений координатний осередок, який дістав назву Український горожанський комітет і який діяв протягом 1918-1922 років. Вже у 1940 році з такими завданнями, перейнятими від попередника, утворився Комітет Українців Канади. Справу передавання інформативної українськості наступним поколінням виконували надалі Рідні школи, переважно недільні, рідше – суботні. У 1952 році у Канаді відбулася славистична конференція, на якій українську мову було визнано "ключем" до слов'янських мов та слов'янського світу в цілому. А вже у 1961 році українцям було надано право ввести українську мову як предмет навчання у державній школі.

Подібні процеси відбувалися й у США, де вже у 1913 році створюється Товариство Руських греко-католицьких дяко-вчителів, яке з наступного року розпочинає видавати педагогічний місячник "Рідна школа".

За станом на 1996 рік в провідних зарубіжних країнах, де існує українська діаспора, виникли і плідно працюють Світова Координаційна Виховно-Освітня Рада (СКВОР), Українська Центральна Шкільна Рада Австралії, Спілка Українських Учителів та Вихователів Великої Британії, Об'єднання Українських педагогів Канади, Головна шкільна Рада УАП Церкви Америки, Науково-Освітнє Товариство Бельгії, інші творчі, управлінські і громадські об'єднання українських освітян та педагогів діаспори.

Особливо плідно, близько 50 років, працює і здобула значний позитивний досвід Шкільна Рада при Українським Конгресовім Комітеті Америки (УККА), яку багато років очолює доктор Євген Федоренко.

Зараз в США нараховується разом із курсами 32 школи в системі Шкільної Ради при УККА, 350 вчителів і біля 2600 учнів.

Шкільна Рада при УККА вирішує широке коло питань, серед яких найголовніші такі:

- Узагальнення і поширення досвіду досягнень недільних шкіл українознавства і тих закладів США, більшість предметів у яких викладається українською мовою;
- розробка та видання шкільних програм, підручників, організація вчительських семінарів для підвищення кваліфікації;
- підтримка тісних зв'язків з Україною, а саме: листування, висилка підручників, участь у виданні книжок в Україні та численна висилка книжок в Україну, особливо до українських бібліотек, університетів, а також особисте відвідування України, налагодження зв'язків з важливими центрами освітніх установ, такими як "Просвіта", Міністерство Освіти, Педагогічне Товариство Григорія Ващенко, Освітня Україна, Інститут Українознавства Київського Університету та іншими;
- видання журналу "Рідна школа" тричі на рік.

Активізація допомоги Шкільної Ради при УККА сталася після здобуття Україною незалежності. Саме тоді було встановлено зв'язки з українськими громадянами в усіх колишніх республіках радянської держави, куди було надіслано власних навчальних видань на загальну суму 125000 доларів.

Що стосується безпосередньої роботи Шкільної Ради, то її дуже добре виокремив у своїй доповіді голова Ради Є.Федоренко на засіданні, яке відбулося 21 червня 1996 року у Гановері. Так він закликав до "відданої співпраці між школами українознавства на терені Америки і до співпраці з Україною, до сумлінного виконання своїх обов'язків у виховно-навчальній ділянці на поселеннях" [1]. До завдань

Шкільної Ради необхідно також віднести проведення регіональних конференцій, які, за словами Федоренко, дуже допомагають у роботі вчителям і директорам українознавчих шкіл. Подібні конференції проводяться кожний рік. У 1998 році, наприклад, 7-а регіональна конференція проходила у чикагській суботній Школі Українознавства Товариства "Рідна Школа" [2]. В ній взяли участь 35 вчителів: по чотири приїхало зі шкіл Детройту та Клівленду, та по два з Блюмігдейлу та з Палатайну. Кожен з учасників конференції проінформував присутніх про ситуацію в своїй школі. В основному існують проблеми з підручниками та вчителями з історії та географії. Наприклад, директор Школи українознавства з Палатайн повідомив, що у школі навчається 55 учнів і вона є восьмирічною. Вчителів у школі в основному тільки приїхали з України, а учні дуже слабо володіють українською мовою. Головна причина цього те, що вони зі змішаних сімей, але батьки все рівно бажають, щоб вони володіли українською мовою. Краще справи у Школі Українознавства з Блюмігдейл. В ній навчається 25 учнів, з них 85% - це діти з України, їх навчають професійні вчителі з України.

Всі вчителі, які брали участь в конференції, дійшли висновку, що існує брак підручників, які б відповідали рівню їх учнів, через те, що підручники, які надходять з України є важкими та їх тираж дуже малий. Але головне, що не влаштовує вчителів, це мова підручників, яка є "дуже зросійщена". Але цю проблему нестачі підручників вчителів вирішують своїми силами. Наприклад, заступниці директора школи у Чикаго Слава Проців доповнила підручник для 7-8 класів "Читанку". Вона підготувала 59 лекцій з історії України на підставі історії України Крип'якевича. Вчитель з географії Бучкович сам зробив на підставі підручників план лекцій. Після коротких звітів вчителі поділилися на дві групи: початкові класи та старші, і працювали згідно з програмою конференції. За звичай на подібних конференціях відбувається широка дискусія, обмін думками і досвідом. Важливі теми розглядалися й на регіональній конференції шкіл українознавства Нью-Йорку та Нью-Джерсі: як зацікавити учнів до вивчення української мови? Чому так тяжко дирекціям шкіл організувати співпрацю з батьками? Чому батьки не вживають рідну мову у своєму домі? Чому батьки не допомагають виконувати домашні справи своїм дітям? Як підняти стандарт знань учнів? Багато проблем існує у школах українознавства і їх вирішення лягає цілком на Шкільну Раду.

Але все таки головним завданням Шкільної Ради залишається постійна турбота про збереження рідної української мови, яке можна вирішити лише завдяки розвитку українського шкільництва та розробці актуальних проблем україністики.

Школи українознавства, які діють у США, є недільними (по суботах) недержавними закладами. Вони існують на кошти батьків, благодійних організацій, товариств й об'єднань, релігійних орденів, концесій і навіть монастирів. Яскравим прикладом подібної школи може бути Школа Українознавства "Рідна Школа" у Чикаго. Вона була заснована ще у 1950 році і продовжує існувати завдяки чикагській батьківській громаді. Сьогодні вона нараховує понад 300 учнів та 20 вчителів.

Шкільна Рада при УККА має свої програми навчання з кожного предмету. Навчальний матеріал у них розподіляється як у хронологічно-тематичній ділянці, так і в рамках часового планування лекцій. Наприклад, тема з історії України – козацький період, тоді на лекціях літератури треба розглядати середню добу, на годинах культури – козацьке бароко і т.д. Що стосується підручників, то їх список постійно наводиться у журналі "Рідна школа". Ці підручники рекомендовано використовувати як основні, але до них можна додавати інші, як допоміжний матеріал. Крім того, у вищих класах (починаючи з 7-8) учні повинні прочитати обов'язкову літературу, яку вимагає шкільна Рада. На конференції Директорів та Інспекторів Шкільної Ради при УККА, яка відбулася у червні 1999 року було прийнято шкалу оцінок [3]. За нею оцінки можна вживати в словах та відсотках:

- відмінно – 95–100% - Excellent
- дуже добре – 85-94% - Very good
- добре – 75-84% - Good
- задовільно – 65-74% - Satisfactory
- незадовільно – 0-64% - Unsatisfactory.

Шкільне життя у школах українознавства дуже цікаве і насичене. Постійно проводиться святкування різноманітних річниць та традиційних свят. Наприклад, кожного року в усіх школах обов'язково святкують Різдвяні свята. Протягом вже 50 років Школа Українознавства ОУА "Самопоміч" Нью-Йорку запрошує гостей на "Різдвяні традиції" [4]. Тут до цього свята ставляться особливо. В ньому приймають участь всі учні школи, починаючи з дітей, які тільки готуються вступити до школи. У залі вбирають велику ялинку і співають колядки, читають вірші та співають пісні. Традиційно з року в рік Товариство "Рідна Школа" у великому Клівленді теж влаштовує святкову ялинку при участі дітей з учителями, родичами, дідусями й бабусями, і гостей. Особливо готуються учні Шкіл Українознавства до Дня Мами. Звичайно до цього свята готують виставки-конкурси дитячого малюнку. Подібні виставки мають успіх. В них беруть участь всі бажаючі. По закінченні виставки автори кращих малюнків нагороджуються пам'ятними відзнаками. А журнал "Рідна школа" постійно проводить на своїх сторінках різноманітні літературні конкурси, в яких беруть участь учні старших класів. Наприклад, у 1999 році проводився міжнародний конкурс українських дітей "природа і ми", який організував Союз Українок Америки. В ньому брали участь 693 учасники, з них, 288 учасників з США, з України – 331, з Англії – 28, з Бразилії – 27, з Канади – 13, а також із Словаччини та Югославії.

Але головною подією в школах українознавства звичайно є випуск своїх учнів. До свята останнього дзвоника вчителі шкіл ставляться з особливою турботою. Ось як це відбувається у Школі українознавства

в Пармі штат Огайо. Після шкільних лекцій до 11 класу підходять святково одягнені в українських сорочках учні підготовчих класів і вручають випускникам школи квіти, прощальні слова виголошує директор школи і бажає випускникам (або матурантам) успішно здати іспити. Після цього малята з підготовчого класу беруть випускників за руки і ведуть коридорами школи до виходу. Попереду йде з дзвоником один з малюків, який безперервним дзвоном сповіщає всіх учнів, які стоять з обох боків коридору, що одинадцятий клас покидає школу і це для них є останній дзвінок. Так закінчується перший етап прощання випускників зі школою. А другий відбувся, коли вони склали письмові й усні іспити з української мови та літератури, історії, географії та культури. Це був випускний вечір з участю всіх вчителів та родин випускників. Але на цьому вшановування не закінчується. Третім етапом прощання випускників зі школою була матуральна забава. Вона відбулася в залі парафії української греко-католицької церкви Покрови Пресвятої Богородиці у Пармі. Тут зібралися всі шанувальники української школи: батьки, молодь, гості з різних місць Америки і Канади.

Що стосується розробки актуальних проблем україністики в Шкільній Раді при УККА, то вона здійснювалась, в основному, за такими напрямками:

- навчальні книги й посібники для навчання української мови і літератури;
- підручники і наукові дослідження з історії українського народу і його державності та історії української культури;
- окремі напрямки досліджень і інших публікацій з географії України (підручники, посібники, різні географічні і контурні карти і т.і.);
- художня література для шкільного засвоєння (твори української класики І.Франка, Л.Українки, П.Куліша, В.Симоненка та інші);
- посібники і підручники з педагогіки та психології (як дошкільної, загальної і шкільної педагогіки, так і часткових методик тощо).

Окремим напрямком формуються видання адміністративних посібників, шкільних каталогів, щоденників, атестатів, повідомлень про успішність (у нашому розумінні – своєрідних табелів), програм, класних журналів і т.і.

Таким чином, практика шкіл українознавства у США, а саме діяльність Шкільної Ради при УККА, може стати прикладом для розвитку українознавчих шкіл в сучасній Україні.

Список використаної літератури:

1. Рідна школа. – грудень. – 1996. – С. 21.
2. Рідна школа. – березень. – 1999. – С.26.
3. Рідна школа. – листопад. – 1999. – С.16.
4. Рідна школа. – травень. – 1998. – С.27.